

освоєння рудників; збір на установку електроосвітлення; збір за використовуване обладнання; податок на продаж будівель; збір із автотранспортних засобів: податок на перевищення допустимого ліміту щільності забудови; податок на перевищення ліміту зайнятості території; збір на озеленення [1, с. 166].

До місцевих (муніципальних) доходів у Канаді відносяться податок на майно, податки на підприємства, інші податки й збори [1, с. 179]. База муніципального податку на майно - оціночна вартість нерухомого майна (землі та будівель) без будь-якого зв'язку з платоспроможністю власника. Від даного податку звільнена власність, що належить державі, церкві, школам, благодійним організаціям. [3, с. 100].

У Японії види податків, які можуть сплачувати місцеві органи, а також суб'єкти оподаткування і їх стандартні ставки визначено Законом про місцеві податки. Щодо деяких податків місцевим органам надано право, в міру необхідності, застосовувати ставки оподаткування, що перевищують стандарти. Префектури, міста, селища та села встановлюють і стягують свої власні податки. У цілому в Японії стягується понад 20 місцевих податків, у тому числі 12 - на рівні префектур і більше як 10 - муніципальних. До найбільших на рівні префектур належить податок на мешканців (32,4% від загальної суми податків, одержуваних префектурами), податок на прибуток підприємств (41,9%), податок на придбання нерухомості (4%) та ін. [4, с. 97]

Практично в усіх розвинених країнах створено надійну правову основу адміністрування місцевих податків і зборів. Право органів місцевого самоврядування встановлювати місцеві податки і збори гарантується конституціями цих країн. У ФРН, наприклад, права органів місцевого самоврядування і земель на використання місцевих податків регламентуються конституцією держави, а також рядом законів. Серед них є два спеціальні: Положення про сплату податків, зборів і мита, що, по суті, є податковим кодексом, і Положення про сплату місцевих податків.

Не зважаючи на велике різноманіття місцевих податків і зборів в розвинутих країнах вирішальне фіскальне значення мають, насамперед, майнові. Тому, що оподаткування майна гарантує стабільне надходження доходів до бюджету, а також він використовується для фінансування державних послуг.

Цілеспрямоване вивчення зарубіжного досвіду ефективного використання системи місцевих податків і зборів дозволяє виявити методи та механізми, які могли б забезпечити їх оптимальне значення в умовах перехідної економіки України. Загальна перебудова структури оподаткування є одним з найбільших перетворень в економіці України, що сприятиме економічному зростанню. Тому, особливо актуальним сьогодні є використання зарубіжного досвіду податкової політики на місцевому рівні.

Література

1. *Азаров М.Я. Податкові системи зарубіжних країн / М. Я. Азаров. - К.: «Видавничий дім «Комп'ютерпрес». - 2004. - 240 с.*
2. *Андрущенко В.Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті (Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів) / Андрущенко В.Л. - Львів, Каменяр. 2000. - 305 с.*
3. *Налоговые системы зарубежных стран: Учебник для вузов / Под ред. В.Г. Князева, Д.Г. Черника. - М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1997. - 191 с.*
4. *Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн: Навчальний посібник / Миргородська Л.О. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 240 с.*

Ольга КАРАПЕТЯН

Тернопільський національний економічний університет

**ОПЕРАЦІЇ РЕПО ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ
БОРГОВИМИ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ ДЕРЖАВИ**

Абсолютний розмір державного боргу України з кінця 2007 р. збільшився в 5,5 рази і досяг величини 491,9 млрд. грн. станом на кінець 2012 р. Впродовж останніх років в Україні стрімко акумулювалися всі складові державного боргу – прямого, гарантованого, внутрішнього і зовнішнього боргу. В країні поки що відсутні проблеми з виконанням боргових зобов'язань, але дія будь-яких несприятливих чинників зовнішнього чи внутрішнього характеру (загострення боргової кризи у ЄС, погіршення фінансового стану українських банків, некерована девальвація гривні, трансформація умовних зобов'язань держави у прямий борг, ін.) може суттєво погіршити платоспроможність держави та підірвати фінансову стабільність у країні.

Для врегулювання боргової політики доцільно проводити операції активного управління внутрішніми борговими зобов'язаннями, а зокрема забезпечити підвищення попиту на державні облігації шляхом реалізації заходів щодо розміщення коштів єдиного казначейського рахунку, зокрема, за допомогою проведення операцій зворотного репо з державними цінними паперами. Нормативно-правова основа для проведення таких операцій готується щорічно, проте рішення щодо безпосереднього їх здійснення не приймалися.

У відповідності до міжнародної практики до категорії операцій репо (repurchase agreement), що входять до більш широкого класу «операцій на поворотній основі» (reverse transactions) відносяться:

- власне угоди репо (прямого та зворотного) – repo та reverse repo;
- угоди продажу зі зворотним викупом (купівлі зі зворотнім продажем) – sell/buy-back (buy/sell-back);
- угоди зустрічного кредитування, або угоди кредитування під заставу цінних паперів – collateralized lending/loans (securities lending with a cash lending or cash lending against a pledged securities loan).

Слід зазначити, що за методологією Банку міжнародних розрахунків (BIS) до операцій репо не відносяться широко розповсюджені операції кредитування цінними паперами, у яких забезпеченням виступають інші цінні папери, а також операції кредитування під заставу цінних паперів. Проте у відповідності до класифікації Європейського центрального банку останні відносяться до операцій на зворотній основі, тому у даному дослідженні вони також віднесені до зазначеної категорії операцій.

З економічної точки зору ці операції є різновидами забезпечених кредитів: грошових під заставу цінних паперів (або кредитів з цінними паперами під заставу грошових активів), тобто їх загальною рисою є передача цінних паперів в обмін на отримання грошових активів з подальшим зворотнім обміном. Відрізняються ці операції лише за правовою формою їх здійснення, ключове значення у визначенні яких є момент переходу права власності на цінні папери, що використовуються в операції репо. Умови класичного репо, що застосовуються у більшості розвинених країн, передбачають перехід права власності на цінні папери з дати здійснення першої частини угоди, що дає кредитору право користування протягом часу дії угоди зазначеними цінними паперами на власний розсуд, тобто створює можливість отримання додаткового доходу кредитором за рахунок різниці ставок або доступу кредитора на інші фінансові ринки. Разом з іншими, ця властивість класичних операцій репо робить дуже привабливими для учасників розвинених фінансових ринків.

На сьогодні проблемою запровадження операцій репо і системи первинних дилерів є фактична відсутність достатньої кількості учасників ринку, причиною чого є вузькість споживчих якостей державних цінних паперів. Зацікавленість у державних цінних паперах з боку потенційних інвесторів є низькою також через непрозорий та неринковий механізм ціноутворення, результатом чого на ринку наразі є обмежена кількість учасників – державні банки, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, кілька комерційних банків з іноземними інвестиціями, активність яких є доволі низькою.

Наслідком особливої природи строкових операцій є високий рівень ризику, пов'язаний з коливанням ринкової вартості цінних паперів, складністю її визначення при укладанні строкових угод, відсутністю цілком достовірної інформації про фінансовий стан контрагента за строковими угодами тощо.

З одного боку, угоди репо належать до відносно ризикових угод, оскільки часто результат їх виконання залежить від обставин, що складуться на ринку і можуть вплинути на фінансовий стан однієї із сторін. З іншого – угоди репо носять відносно низький рівень ризику, тому що в забезпечення надається визначений обсяг цінних паперів, які у випадку невиконання контрагентом умов угоди переходять у власність та розпорядження іншої сторони.

Системний підхід до врахування ризиків та їх запобігання при укладанні угод репо дасть можливість уникнути небажаних втрат і отримати додаткові доходи для державного бюджету або зекономити бюджетні кошти, що свідчатиме про ефективність та прозорість проведення державної політики використання коштів державного бюджету, зокрема тимчасово вільних фінансових ресурсів.

Євген КАСІАН

Львівський національний університет імені Івана Франка

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ У ПЕРІОД ТРАНСФОРМАЦІЇ

Інформаційна асиметрія перешкоджає безпосередній взаємодії вкладників та інвесторів, і є однією із причин виникнення фінансових посередників. Це пояснюється існуванням значних витрат, пов'язаних з оцінкою фірм, менеджерів та ринкових умов перед прийняттям інвестиційного рішення. Індивідуальні вкладники чи інвестори, як правило, не мають можливості або вільних коштів для збору, обробки та аналізу інформації про можливі інвестиції. Фінансові посередники такі, як банки та фінансові установи небанківського типу, економлячи на масштабі, знижують витрати на обробку та аналіз такої інформації та сприяють ефективнішому розподілу капіталу, продукуючи інформацію про можливості для інвестицій для окремих вкладників, інвесторів та фірм, що є однією із ключових функцій фінансової системи [1, с. 7-10]. Проте щоб ефективно виконувати цю функцію навіть для фінансових посередників потрібна відповідна інформаційна система та відповідні інструменти, котрі забезпечуються та регулюються державою. У трансформаційних фінансових системах країн Центральної та Східної Європи, України та інших перехідних економік інформаційна система є нерозвинутою і не відповідає вимогам фінансового сектору у порівнянні з розвинутими державами.

Наявність ефективної інформаційної системи є одним із ключових елементів ефективного фінансового посередництва. Ефективна інформаційна система обов'язково повинна включати прозору та інформативну фінансову звітність та ефективний обмін кредитною інформацією. Міжнародний досвід показав важливе значення обміну кредитною інформацією для зниження гостроти проблеми негативного відбору та сприяння конкуренції у фінансовій системі. Проаналізувавши статистичні дані протягом останніх 10 років щодо рівня непродуктивних та безнадійних кредитів у фінансовій системі, можна побачити, що для перехідних економік ці показники є вищими у порівнянні з розвинутими фінансовими системами у котрих ефективно функціонують кредитні реєстри та бюро кредитних історій. Кредитні реєстри та бюро забезпечують швидкий і надійний доступ до кредитної історії клієнтів та інформації, що характеризує їх як з позитивного, так і з негативного боку та можуть різко скоротити витрати часу і ресурсів, пов'язані з отриманням такої інформації з індивідуальних джерел, тим самим, знижуючи загальну вартість фінансового посередництва. Кредитна звітність сприяє суттєвому підвищенню прозорості інформації про якість позичальників, що вигідно надійним позичальникам і тягне за собою збільшення витрат у випадку невиконання зобов'язань. Така звітність допомагає позичальникам накопичити кредитну історію, забезпечити репутацію, що полегшує доступ до кредиту. Кредитні реєстри та бюро кредитних історій особливо важливі для дрібних і середніх підприємств зважаючи відносну складність оцінки їх кредитоспроможності та їх меншу активність і прозорість в порівнянні з великими підприємствами. Таким чином